

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 24, брой 4
1 април – 6 май

Борис Попиванов

Служебният кабинет започна работа без ясна политическа подкрепа и без собствен авторитет.

Предизборната кампания е доминирана от мощна кампания за дискредитиране на втората политическа сила ПП-ДБ.

Водещата политическа конфигурация в страната е формирана от неофициалния съюз между ГЕРБ и ДПС.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 24, брой 4
1 април – 6 май

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	4
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	6
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	9

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Геополитическа приемственост. Смените на правителства в България понякога носят ревизии или поне промени във външнополитическите приоритети. Новият служебен кабинет на Димитър Главчев, встъпил в длъжност на 9 април, не е такъв пример. Приемствеността във външната политика, а особено по отношение на международните ангажименти на страната, е декларирана официално и осъществена практически. На среща с посланиците на Украйна Олеся Ивашчук и на Германия Ирене Мария Планк новият премиер изрично подчерта, че България остава последователна в подкрепата си за Украйна. Причина за този формат на срещата е предстоящата през юни конференция за възстановяване на Украйна в Берлин. В неформален план, обаче, може да се каже, че София се придържа към украинската политика на Берлин и не се ангажира открито с позиция към по-радикалните анонси на Париж. Общият геополитически контекст е неизменен и се потвърждава, без изключение, от събитията с външнополитически профил. Министърът на отбраната Атанас Запрянов заяви, че има ресурс за предоставяне на допълнително излишно българско въоръжение за Украйна, както и за обучение на военнослужещи. Президентът Румен Радев прие италианския си колега Серджо Матарела, с когото обсъди функционирането на многонационалния контингент в България. Този контингент, който се намира под оперативното ръководство на Италия, е важен елемент от засилването на източния фланг на НАТО в светлината на новите предизвикателства пред сигурността след началото на украинския конфликт. Беше одобрено изменение на договора за закупуване на американски самолети Ф-16, с което започна да се говори за начало на доставките през следващата 2025 г. Радев взе участие и в традиционния форум на Инициативата „Три морета“, провел се във Вилнюс и посветен на свързаността и сигурността в целия регион на бившите социалистически страни. Известно е, че „Три морета“ се ползва с подкрепата на евроатлантическите партньори на България. Беше даден лиценз на американската компания „Уестингхаус“ за доставка на ядрено гориво за атомната централа в Козлодуй. Това в известен смисъл е и удар по позици-

ите на „Росатом“. Не на последно място, България твърдо подкрепя Израел по отношение на войната в Газа. Тази стратегия получава конкретна реализация не само в процеса на гласувания в ООН, но и в съвместната декларация на 18 държави, сред които САЩ и България, която призовава групировката „Хамас“ да освободи израелските заложници като необходимо условие за мирно решаване на конфликта. Ако трябва да се даде символическо изражение на външнополитическата приемственост след 9 април, вероятно най-подходящ е примерът с подновените усилия за демонтаж на Паметника на Съветската армия в София, временно замразени от началото на годината насам.

„Кризата“ във Външното министерство. Повърхностният наблюдател би могъл да се подведе по междупартийното напрежение в България и да игнорира тези факти, като остане с впечатлението, че политическият залог в момента е външнополитически залог. Става дума за безпрецедентния скандал в служебния кабинет във връзка с Министерството на външните работи. Броени дни след като посочи досегашния посланик в Черна гора Стефан Димитров за външен министър и публично изрази доверие в него, премиерът Главчев поиска императивно оставката му. Разпространеният мотив, че Димитров бил направил недостатъчно категорично евроатлантическо изказване на международна конференция, е малко странен. Главчев се опита да намери по-убедително обяснение, като изтъкна, че в нощта на иранския ракетен удар срещу Израел не е могъл да влезе във връзка с Димитров, чийто телефон бил изключен, и съответно няма как да разчита на такъв човек. Предложението на Главчев за приемник на Димитров бе бившият външен министър и сегашен заместник-председател на най-голямата партия ГЕРБ Даниел Митов. Президентът Радев се противопостави на номинацията на Митов, който сам определи своя избор като „тест за геополитическата ориентация“ на държавния глава. Въпреки изявленията на Главчев, че няма да отстъпи, два дни по-късно той предложи собствената си кандидатура за външен министър и получи съгласието на Радев. В обобщение на

този сюжет, става дума не за битка за посоката на българската външна политика, а за състезание по евроатлантизъм. Фигурата на Митов е посланието на ГЕРБ, че именно те, а не досегашните им правителствени партньори и настоящи конкуренти от „Продължаваме промяната – Демократична България“ (ПП-ДБ) са гарантите за евроатлантическия курс на България, и че това може да стане ясно и в страната, и извън нея още преди насрочените за 9 юни парламентарни и европейски избори. Радев не допусна експлоатацията на служебния кабинет

за целите на предизборната кампания. Оставката на външнополитическата съветничка на премиера Меглена Пругчиева, обявена в последица от самономинацията на Главчев за външен министър, подсили още повече гледната точка на президента, че дипломацията се нуждае от професионалисти, а не от партийни импровизации. Въпреки спекулациите, обаче, кратката „криза“ във Външното министерство няма никакво отношение към глобалния конфликт Русия-Запад и българското място в неговата координатна система.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Служебният кабинет в битката за власт. Кабинетът на Димитър Главчев още със самото си формиране изглеждаше не като успокоител на политическото напрежение, а обратно, като негов генератор. Премиерът представи своите кандидати за министри с твърдението, че заедно те съставляват „балансирано“ правителство, което е равноотдалечено от политическите партии. Като че ли формални основания за такъв извод съществуват. Главчев е представител на елита на ГЕРБ. Част от министрите му са бивши министри в кабинета на Николай Денков и като такива са свързани в очите на общественото мнение с бившите управляващи от ПП-ДБ. От ПП-ДБ водеха яростна кампания срещу вътрешния министър Калин Стоянов и снеха политическото си доверие от транспортния министър Георги Гвоздейков, но фактът, че фигури, предложени от тази коалиция, запазват креслата си в служебния кабинет, а Гвоздейков дори е натоварен с организацията на изборния процес, остава факт. Министърът на туризма Евтим Милошев има десетилетно професионално сътрудничество с практически цялото ръководство на партията „Има такъв народ“. Министърът на иновациите и растежа Росен Карадимов е не само бивш депутат от Българската социалистическа партия (БСП), но само допреди няколко години беше активен участник в медиите със симпатизиращи на тази партия гледни точки. Министрите на културата Найден Тодоров и на правосъдието Мария Павлова са бивши министри на президента Радев, а специално Павлова беше доскоро и заместник на главния прокурор. Главчев наистина бе положил усилия да конструира кабинет, който гради мостове към различни лагери в политическото пространство. Това напомня за една от влиятелните тези в българската политика, че е необходимо да се сложи край на острата междупартийна конфронтация и да управляват експертни правителства на националното съгласие.

Споменатите предпоставки за балансиран преход към изборите и новия парламент не се реализираха на практика. От първия си ден кабинетът стана арена на истинска битка за контрол. Особеното на тази битка е, че никоя от политическите сили и

институции не желае да поеме отговорност за политиката на правителството, но има такива, които се стремят да упражняват върху нея неприкрито въздействие. Това са най-вече ГЕРБ и Движението за права и свободи (ДПС). Оставката на външния министър Димитров дойде след призив на лидера на ГЕРБ Бойко Борисов за неговото отстраняване. По-късно съпредседателят на ДПС Делян Пеевски настоя, че Митов е подходящ за този пост и президентът незабавно трябва да го назначи. Решението на кабинета за нова детска болница предизвика недоволство в обществото и бе отменено, след като Пеевски и Борисов се изказаха срещу него. Трябва да се подчертае, че Главчев много рано се поддаде на натиска и сам загуби шанса да създаде някакъв политически авторитет за своя кабинет като неизбежна преходна институция към ново управление. Споровете чий е кабинетът още повече подкопават доверието в него и рушат неговата цялост. Партиите опитаха да въвлекат в играта на взаимни обвинения дори и президента, като лансираха слуха за „квоти“ на Радев, които включват например Външното министерство, но също и това на земеделието, където мнозина заподозряха икономически интереси на съветници на държавния глава. С различна реторика ПП-ДБ и БСП говорят за „кабинет на Борисов, Пеевски и Радев“ и коментират формирането на ново статукво, чийто говорител е служебният премиер. Всъщност доминацията на ГЕРБ личи недвусмислено. Тя се вижда не само от политическата биография на премиера. Подмяната на т.нар. „втори ешелон“ на властта, в който влизат заместник-министри и областни управители, е показателна за политическия профил на правителството. Може да се посочи и още един факт. Преди Главчев да съобщи номинациите си за министри, ПП-ДБ бяха стартирали кампания срещу досегашния вътрешен министър Калин Стоянов. Основното послание бе, че запазване на Стоянов в новото правителство би означавало сигурно намещение за манипулация на изборите. Независимо от атаките, рискуващи да взривят претенцията за „баланс“, Главчев реши да запази Стоянов. По такъв начин ГЕРБ дават на ПП-ДБ да разберат, че няма да са склонни на никакви отстъпки пред тях. Главчев

се оказва инструментът за промяна на тенденциите в българската политика още преди изборите да се произнесат на 9 юни.

Предизборният парламент. Конституционната реформа даде възможност на Народното събрание да заседава до избора на следващ парламент. За мнозина коментатори това бе една от положителните страни на реформата, гарантираща непрекъснатост на законодателния процес и контрол върху изпълнителната власт. Практиката показва две неща.

Първо, когато не е разпуснато след неспособността си да формира редовен кабинет, Народното събрание неизбежно се превръща в трибуна на предизборната кампания на партиите. Това увеличава риска от хаос и безотговорност тъкмо защото в предизборния парламент няма как да има ясно мнозинство – нали в крайна сметка официално заявената липса на мнозинство е довела до предсрочен вот. Ето два примера за мащабите на риска. Появи се конституционният абсурд със събраната от БСП, „Има такъв народ“ и партията „Възраждане“ подписка за вот на недоверие срещу служебния кабинет. Макар че не бе допусната до гласуване, тази идея почива на определена логика: щом кабинетът полага клетва в парламента, парламентът може да предложи на Радев да го смени. После, с лекота бе събрано мнозинство за отстраняване на председателя на Народното събрание Росен Желязков. Ето така, парламентарната институция бе оставена без ръководител точно в момент, в който е нереалистично да се очаква избор на нов. Практическите последици от падането на Желязков може да са пренебрежимо малко, но принципът, че конюнктурно мнозинство от партии може да вземе каквото решение си поиска в условията на липса на нормални отношения между управляващи и опозиция, звучи опасно.

И на второ място, парламентът направи точно онава, което конституционната реформа целеше да избегне, а именно фактически се саморазпусна приблизително 40 дни преди изборите. И това е напълно неизбежно, при положение, че значителен дял от действащите народни представители са кандидати за нов мандат и предпочитат да правят кампанията си.

Президентът. Държавният глава беше изправен пред нетрадиционната роля да назначи служебен кабинет, за чийто състав и политика няма думата.

Задачата, която си постави Румен Радев, бе двойна и до голяма степен, поне към настоящия момент, успешно изпълнена – да се дистанцира от всякаква отговорност за кабинета Главчев и все пак да демонстрира своето политическо влияние. Първото бе постигнато с помощта на целенасочено медийно поведение, но също и на идеята кабинетът да положи клетва в Народното събрание, а не както досега в Президентството. Така бе даден видим израз на фактическата отговорност на парламентарните партии за сегашната ситуация. Втората задача излезе на преден план в действията на президента спрямо „кризата“ във Външното министерство. Можеше да се види, че Главчев не може да направи каквото иска без съгласието на Радев, и то без отговорността за случилото се да попада върху Радев. Напротив, Радев изгради образа си на институционален коректив, който предпазва управлението от импровизации, и не влезе в капана, който би го представил като съучастник в този процес. Разбира се, споменатата двойна задача не е приключила и вероятно ще приема нови форми. От съществено значение е, че Радев сякаш няма свой фаворит в предизборната кампания. Това поражда опасността общественото мнение все повече да започне да гледа на него като на авторитетна фигура извън реалната политика и реалното вземане на решения.

Прокуратурата. Държавното обвинение на няколко пъти влизаше в центъра на медийните дискусии. Скандалите с корупционни подозрения към видни представители на предишното правителство дадоха достатъчно поводи за това. За пореден път могат да се открият разликите в стила на сегашния главен прокурор Борислав Сарафов на фона на предшественика му Иван Гешев. Сарафов проявява реактивност и гъвкавост и избягва да представя прокуратурата като инициатор на каквито и да било политически сюжети. Нещо повече, конституционната реформа сякаш за първи път позволява сближаване в позициите между различните клонове на съдебната власт. Ако доскоро изглеждаше, че прокурори и съдии пребивават в някакво институционално напрежение, то сега несъгласието им с новите конституционни текстове и с официалния проект за Закон за съдебната власт ги нарежда едни до други. Разбира се, това е от полза за Сарафов, но също и за досегашния Висш съдебен съвет, които явно се надяват в условията на политически блокаж да удължават максимално своите временни или изтекли мандати.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

ГЕРБ-СДС. Първата партия в досегашния парламент има всички изгледи да повтори водещото си положение на новите избори, и то с преднина пред съперниците, която няма аналог за целия период на политическата криза. Това усилва отговорността на ГЕРБ за евентуалното бъдещо управление, но не дава лесни отговори за намеренията на партията. На този етап ГЕРБ ясно внушават, че смятат да си присвоят ролята на флагман на евроатлантизма в България и да отхвърлят съюзите с „националистически и проруски партии“. Правят впечатление не само общи изявления, но и общи действия с ДПС (например в разговорите с миньори и енергетици). Известно е, че ГЕРБ винаги са се пазили от публична коалиция с ДПС заради потенциалните негативни имиджови последици, но може би моментът за такава стъпка е дошъл. Все пак е вероятно ГЕРБ да изчаква развитието на ситуацията, за да формулира по-недвусмислено политическите си планове.

Българското общество сякаш е свидетел на политически реванш на лидера Бойко Борисов. В отношенията с ПП-ДБ той е в силната позиция, след като години наред бе подлаган на силен натиск и опити за остракизъм от страна на либералната политическа общност. Може би най-въздействащо това пролича при скандала с изтекли фотографии на видни фигури от ПП-ДБ, на които се виждат пачки с банкноти. Можем да си спомним аналогичен скандал със самия Борисов преди 4 години, когато до неговото легло също бяха снимани пачки. Днешният коментар на Борисов „който вади пачки, от пачки умира“, е показателен за нежеланието му да забрави досегашните атаки. В същото време, съставянето на листите за предстоящите избори подсказва предпазливост и придържане към статуквото. Елиът на ГЕРБ ще се възпроизведе и в новото Народно събрание, с малки промени. Забелязва се, че Борисов акцентира върху укрепването на структурите и върху личната лоялност към него. Така могат да се обяснят новите решения в София (където на местния вот бе регистриран сериозен провал) и новата номинация на бившата председателка на парламента Цвета Караянчева за водач на листа.

„Продължаваме промяната – Демократична България“ (ПП-ДБ). За разлика от ГЕРБ, които изглеждат предизвестният победител, ПП-ДБ създават впечатлението за предизвестен губещ. Социологически проучвания, огласени след избора на служебен кабинет, демонстрират драстичен отлив на привърженици при коалицията и дори не се ангажират с прогноза дали тя ще запази второто си място, или ще се срине на трето и даже четвърто. Изминалият месец е белязан с поредица медийни атаки срещу ПП-ДБ, поставящи под съмнение моралния и политическия им облик. Изнесени бяха данни за скъпи часовници, получавани от бившия главен секретар на МВР и номинация на коалицията Живко Коцев. Появиха се снимки от срещи на бившия вътрешен министър Бойко Рашков с хора, обвинени в контрабанда. Направени бяха изявления, разкриващи неуравновесеността и склонността към физическа агресия на съпредседателя на коалицията Кирил Петков със съответните внушения за злоупотреба с определени стимуланти. Тиражирани бяха версии за съмнителни от законова гледна точка практики на Асен Василев в качеството му на финансов министър. Отново бе припомнена съпротивата на ПП-ДБ срещу незабавната отмяна на дерогацията за внос на руски петрол в България.

Стратегията на ПП-ДБ за изборите на изглежда напълно изяснена. Засега тя се опира на три стълба. Единият е, че Борисов няма политическа самостоятелност и представлява кукла на конци на Пеевски. Изглежда, по такъв начин се стремят да събудят лидерското его на Борисов. Вторият стълб се базира на твърденията, че заговорът на ГЕРБ и ДПС срещу тяхното управление влошава икономическото положение на страната и причинява тежки негативни ефекти, сред които блокиране на средства по Плана за възстановяване и устойчивост и хипотетично отлагане на членството в еврозоната. С други думи, звучи тезата, че в името на тяснопартийни интереси ГЕРБ и ДПС работят срещу националния интерес. И на трето място, ПП-ДБ се представят като жертва на „перманентната държава“, в която различни институции и служби за сигурност са безконтролни. Проблемът е, че ПП-ДБ така и не могат да очертаят кар-

тина на бъдещите си планове след изборите. Всичките им послания са подчинени на разбирането, че те трябва отново да управляват, а не да бъдат опозиция. Но същевременно не са в състояние да посочат с кого биха могли да управляват, ако не с ГЕРБ и ДПС, които яростно отричат сега. По всичко личи, на коалицията ще ѝ е трудно да предложи решение, което не е вече компрометирано, и най-големият ѝ шанс се състои в евентуални грешки на опонентите ѝ. По-специално, съществува някаква граница, отвъд която атаките на ГЕРБ и ДПС могат да започнат да произвеждат обратен ефект, и ако те я преминат, ПП-ДБ ще имат възможност да спасят част от публичния си образ на „жертва на статуквото“.

Масовото убеждение в предстоящ изборен провал на ПП-ДБ провокира предварителна война за тяхното наследство. От електорална гледна точка тези обстоятелства могат да изглеждат периферни, но психологическото усещане за разпад може да се окаже по-важно. Партията Средна европейска класа, която навремето беше мандатоносител на ПП-ДБ, напусна коалицията. Напусна я и Зеленото движение, което беше далеч по-важен партньор и допринасяше съществено за прогресивния облик на ПП-ДБ. Съпротивата на зелените срещу новия закон за инвестициите, който ограничава мястото на екологичните оценки, показва, че те присъстват в дневния ред на българската политика и не могат да бъдат отписвани с лека ръка. Разочарованите от ДБ „стари десни“, които направиха първите си крачки в обща коалиция на местния вот в София, сега ще участват под името „Синя България“ и на националните избори. С техния яростен антикомунизъм в дясното пространство те напомнят, по огледален начин, на комунистическите партии в лявото пространство по отношение на БСП, но имат свои избиратели и също не трябва да се подценяват.

Движение за права и свободи (ДПС). Отдавна са популярни намеренията на ДПС след десетгодишна пауза да влязат отново официално във властта като част от коалиция. Това изисква пределна електорална мобилизация и те се канят да я постигнат. Двамата съпредседатели на партията осъществяват своеобразно разделение на труда: Делян Пеевски ще отговаря за националната кампания и за първи път ще води листата в знаковата крепост Кърджали, докато Джевдет Чакъров ще въплъщава твърдия европейски ангажимент на партията като водач на листата за евродепутати. Любопитни са два детайла. Единият е включването на досегашния евродепутат от БСП Елена Йончева в европейската листа на ДПС. Решението на Йончева, предизвикало множество негативни коментари, е показателно не само за амбицията на ДПС да поддържа антикорупционна фасада, но и за лекотата, с която толкова мразената „турска“ партия може да привлича известни имена. Втори детайл е участие-

то на Хюсеин Хафъзов, сподвижник на бившия лидер Лютви Местан, в националните листи на ДПС. Каквито и да са мотивите за този ход, те загатват за нова стъпка на приближаване на партията към официална Анкара, но и напомнят за амбициозната цел на ДПС да премине границата от 100000 гласове на български граждани в Турция.

„Възраждане“. Дневният ред на партията е геополитически, насочен към излизане от НАТО, спиране на военната помощ за Украйна, предоговаряне на членството в ЕС, отказ от еврозоната. Поне на този етап социални и икономически акценти липсват, което вероятно означава намерение за максимална политическа гъвкавост в кампанията. Партията на Костадин Костадинов ще се нуждае от гъвкавост, защото преживява период на нестабилност, белязан от разцепления и трусове в местните структури. За първи път от три години насам няма създадена нагласа, че „Възраждане“ ще продължи електоралния си възход. Разбира се, кампанията може да създаде атмосфера, в която дефицитите на „Възраждане“ да се превърнат в позитиви. Най-обсъжданото събитие, свързано с партията, е привличането на популярния журналист Петър Волгин в листата за европейските избори. Това действително е добра възможност за антиелитни и антиевроатлантически послания.

Българска социалистическа партия (БСП). Партията отива към националните и европейските избори в лоша политическа и организационна кондиция. Засега в общественото пространство се чуват три послания от социалистите, нито едно от които не е в състояние да възвърне доверието на избирателите. Първото е, че БСП е единствената партия, която не е влязла в никакви задкулисни договорки. То обаче може да се чете обратно, че БСП е партия в изолация, която стои встрани от всички важни процеси в българския политически живот. Действително, няма да срещнем сценарии, които обсъждат бъдещи конфигурации с някакво участие на БСП. Второто послание е, че БСП ще участва в следващо реформаторско мнозинство. Тенденциите на този етап правят крайно нереалистично да се очаква подобно мнозинство. И трето, зачестяват сигналите от представители на ръководството, че не е изключено председателката Корнелия Нинова да се кандидатира за трети мандат през есента. Само по себе си това означава, че промяна в непопулярната партийна линия едва ли би се случила.

БСП представи водачите на листи за Народното събрание и провокира множество разочарования. Достатъчно е да се спомене, че фигури, приближени до Нинова, неочаквано получават и второ водаческо място. Явно е притеснението, че поради евентуален по-нисък резултат същите хора дори не биха могли да влязат в Народното събрание от

районите, които досега са представлявали. Социологическите проучвания по-скоро не пораждат надежди, че БСП би могла да има повече от един депутат в един избирателен район. Ето защо демотивацията на местните структури става неизбежна. Те са принудени да се мобилизират за парламентарно представителство на партийното ръководство, с минимален шанс техните местни кандидати да осъществят пробив. Особено тежко е положението в София и Пловдив-област. Ударът на Нинова срещу софийската партийна структура, довел до отстраняването на нейния лидер Иван Таков и замената му с лоялната на партийната централа Диана Топова, по всяка вероятност ще демобилизира партийните активисти в столицата. А съпротивата срещу изпратената от ръководството за водач в Пловдив-област Веска Ненчева доведе до отвод на цялата партийна листа в района. Последниците за изборния резултат също могат да се предвидят. Не на последно място идва решението на Нинова да номинира за народен представител своя приближен политолог Калоян Методиев. Методиев като бивш виден деец на антикомунистическата десница определено не се ползва с подкрепата на партийните привърженици, но нещо повече, неговата номинация възбужда притеснения, че личните съображения при Нинова надделяват над всякакви политически калкулации.

Националистическите и консервативни лайтмотиви очевидно ще доминират в кампанията на БСП. Изводът важи с още по-голяма сила за европейската кампания, където въпреки водаческото място на Кристиан Вигенин в листата курсът към разграничаване от Партията на европейските социалисти и европейската левица е несъмнен и трудно обратим. Въпросът е дали съществува жизнена алтернатива в лявото пространство. По-скоро сме свидетели на задълбочаваща се фрагментация. Коалицията „Левицата“, която се опита неуспешно да оспори хегемонията на БСП преди година, се разцепи и бе напусната от партията „Изправи се“ на бившия омбудсман Мая Манолова. Манолова не само бе ярка фигура в тази коалиция. Без нея в „Левицата“ остават на практика само партиите „Алтернатива за българско Възраждане“ на Румен Петков и „Движение 21“ на Татяна Дончева, политици, които бяха известни с тежките си взаимни обиди. Останали сами в коалиция, те са изложени на логични съмнения в

своята политическа принципност. Личности с лява биография, но също и стремежи към ляво позициониране, могат да се разчетат и в предизборния съюз между партията на бившия премиер Стефан Янев „Български възход“ и „Българска прогресивна линия“ на бившия социалист Красимир Янков.

Голямата новина в лявото пространство все пак е решението на синдикалистката Ваня Григорова да се кандидатира за Народното събрание и за Европейския парламент в коалиция с партията на Мая Манолова. Новата формация, наречена по името на организацията на Григорова „Солидарна България“, предизвиква разбираем интерес. Все пак всички помнят забележителния пробив на Григорова на местния вот преди половин година, когато тя замалко не бе избрана за столичен кмет. Първите послания на Григорова сега са антиелитарни („да сложим край на мандата на този елит“) и синдикалистки („да защитим работниците“). Несъмнени са разликите спрямо останалите партии. Трябва обаче да се посочи, че Григорова днес е в по-неблагоприятна позиция отколкото преди шест месеца. Тогава нейната номинация за кмет изразяваше първото след избора на Румен Радев за президент обединение на левицата, докато днешната ѝ номинация за депутат е непосредствен продукт от ново ляво разединение. Шансовете на Григорова не бива да се подценяват, особено на фона на всеобщото разочарование от БСП. Но ще ѝ бъдат необходими огромни усилия и много прецизна кампания, за да се наложи в новата ситуация. Не е без значение, че са много малко изтъкнатите леви политици, склонни да застанат сега зад нея. Обвинения във вождизъм дойдоха дори и от среди, по-скоро благосклонни към Григорова.

„Има такъв народ“ (ИТН). Партията на Слави Трифонов вече по установена традиция се намира на ръба на влизане в следващото Народно събрание. При нея парадоксално се съчетават две тенденции – мощен антиелитаризъм и готовност за сътрудничество с елитите. Именно това вероятно би я направило предпочитан партньор в следващата парламентарна конфигурация. Не е без значение, че президентът Радев избра да даде на ИТН третия мандат за съставяне на правителство в този парламент и по такъв начин легитимира формацията като сериозен участник в политическия процес.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

Дискусиите за външнополитическите дилеми на България продължават да носят предимно вътрешнополитически дивиденти и нямат пряко отражение върху външната политика на страната. На старта на официалната предизборна кампания може да се твърди, че не се очертава парламентарна конфигурация, която би поставила под съмнение международните ангажименти на страната. Могат да се припомнят твърденията, че разпадането на коалицията между ГЕРБ и ПП-ДБ ще се възприеме негативно от евроатлантическите партньори на София. Няма сериозни основания за такива твърдения. В България има доминация на политически партии с евроатлантически профил, има служебни кабинети със същата външнополитическа визия, а съгласно конституционната реформа има и постоянно работещ парламент, който в случай на необходимост може във всеки момент да вземе необходимите решения. Такава ситуация до голяма степен е аналог на тази с редовно правителство и редовен парламент.

Европейският вот, който за първи път в България ще съвпадне с национален, по правило има второстепенно значение за политическия дебат, а сега тази второстепенност ще се изяви вероятно още повече. Притесненията в Западна Европа за пробив на националистическите и радикалните партии могат да имат основания, но те са чужди на българската политическа практика. В България, за разлика например от Франция или Италия, антиевропейските настроения се изразяват в негласуване на европейски избори, а не в масово гласуване за антиевропейски партии. С други думи, някакъв съществен пробив на партии като „Възраждане“ едва ли може да се очаква. Електоралният въпрос обаче не бива да засенчва обществения казус. Тенденцията към мултипликация на ксенофобски, антисемитски и неофашистки настроения и действия в цялата страна е явна.

Служебният кабинет започна да функционира на ръба на конституционна криза и продължава по същия начин и досега. Рисковете от оставки и заплахите с непризнаване на изборите са елемент от тази ситуация, породена от недомислената консти-

туционна реформа. Нови сътресения в кабинета са възможни включително и защото премиерът и министрите му сякаш са се примирили, че на техен терен се разгръща и партийната, и лобистката битка в страната. Същевременно заради своите особености не бива да се изключва служебният кабинет в същия или подобен формат да се окаже и формула за бъдещо управление, формално експертно и партийно дирижирано.

Другият вариант на политическата перспектива, който се очертава в началото на кампанията, е управление около ГЕРБ и ДПС, може би с други по-малки партии, в което на ПП-ДБ, по международни съображения, да бъде предложено маргинално участие. Дали ще се стигне до такава формула, зависи основно от това дали на изборите ГЕРБ и ДПС биха успели да си осигурят, заедно с евентуално трета партия, мнозинство от 121 депутати, така че участието на ПП-ДБ да изглежда по милост, а не по необходимост. Ако това не стане, то поредни предсрочни избори също са потенциален сценарий.

Контекстът на започващата кампания вече е belastан от битки за морално дискредитиране на опонента и обвинения в корупция. Много е вероятно да продължи по същия начин. Въпросът е дали всичко ще остане на нивото на обвиненията, или ще се радикализира до действия на прокуратурата. В политически смисъл кампанията се характеризира от явна криза на два политически лагера – този на либералната общност и този на левицата. Резултатът от кризисните тенденции ще произведе и бъдещата политическа картина.

На този фон бяха публикувани последните данни от проучването на „Евробарометър“, от които е видно, че 48% от българите посочват като много съществен проблем бедността и социалното изключване, докато за 34% това е състоянието на общественото здравеопазване. Стойностите надвишават осезаемо средните за Европейския съюз. За пореден път българските партии влизат в кампания с дневен ред, различен от този на мнозинството от своите избиратели.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 24, брой 4
1 април – 6 май

Службеният кабинет започна работа без ясна политическа подкрепа и без собствен авторитет.

Предизборната кампания е доминирана от мощна кампания за дискредитиране на втората политическа сила ПП-ДБ.

Водещата политическа конфигурация в страната е формирана от неофициалния съюз между ГЕРБ и ДПС.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de